

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Перший проректор

Шинкарик М.І.

“ 31 ” серпня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «Стратегії і тактики соціальних реформ»
ступінь вищої освіти – магістр
галузь знань – 01 «Освіта/педагогіка»
спеціальність – 015 «Професійна освіта»
освітньо-професійна програма – «Інформаційне забезпечення управління
та електронне урядування»

кафедра психології та соціальної роботи

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. (семін.) (год.)	ІРС (год.)	Тренінг (год.)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Залік (сем.)
Денна	I	2	30	15	5	4	96	150	2
Заочна	1	2	4	2			144	150	3

Тернопіль – ТНЕУ
2020

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Стратегії і тактики соціальних реформ»

1. Опис дисципліни «Стратегії і тактики соціальних реформ»

Дисципліна “Стратегії і тактики соціальних реформ”	Галузь знань, спеціальність, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка»	Статус дисципліни – вибіркова Мова навчання – українська
Кількість залікових модулів – 3	Спеціальність – 015 «Професійна освіта»	Рік підготовки: <i>Денна – 1</i> <i>Заочна – 1</i> Семестр: <i>Денна – 2</i> <i>Заочна – 2</i>
Кількість змістових модулів – 2	ступінь вищої освіти – магістр	Лекції: <i>Денна – 30 год.</i> <i>Заочна – 4</i> Практичні заняття: <i>Денна – 15 год.</i> <i>Заочна – 2</i>
Загальна кількість годин – 150		Самостійна робота: <i>Денна – 100</i> <i>Заочна – 144</i> Індивідуальна робота : <i>Денна – 5</i> <i>Заочна –</i>
Тижневих годин – 10 з них аудиторних – 3		Вид підсумкового контролю – залік

2. Мета і завдання дисципліни «Стратегії і тактики соціальних реформ»

2.1. Мета вивчення дисципліни

Метою викладання дисципліни є отримання магістрами системних знань з соціального реформування, об'єктивних закономірностей, умов, процесів і специфічних особливостей соціальної політики держави, а також забезпечення науково-інформаційної основи для формування широко освічених і соціально активних професіоналів, які усвідомлюють своє місце у сучасному суспільстві і здатних аналізувати та прогнозувати вирішення проблем соціальної політики в Україні, продуктивних основ її реформування.

Основні завдання вивчення дисципліни полягають в теоретичній та практичній підготовці магістрів фаху з питань:

- основних етапів розвитку соціальної політики, її видів і сучасних напрямків;
- соціального реформування як цілісної програми соціальних перетворень з врахуванням особливостей розвитку українського суспільства, його трансформації;
- опанування основних категорій та понять соціальної політики і соціального реформування;
- актуалізація основних проблем соціального реформування;
- формування розуміння особливостей аналізу основних суспільних процесів;
- взаємозв'язок соціально-трудова, соціально-економічних проблем і процесів соціального реформування;
- забезпечення реалізації соціально-економічної політики в сучасній Україні;
- ознайомлення з методиками, нормативними документами, що визначають і регламентують заходи щодо соціальної політики і соціального реформування.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми вивчення дисципліни, студенти повинні знати:

- соціальну значущість своєї майбутньої професії;
- способи узагальнення, аналізу, сприйняття інформації, постановки мети і вибору шляхів її досягнення;
- способи кооперації з колегами, праці в колективі;
- основні положення і методи соціальних, гуманітарних і економічних наук при вирішенні соціальних і професійних завдань;
- способи аналізу соціально значущих проблем і процесів;
- сутність і значення інформації у розвитку сучасного інформаційного суспільства;
- основні методи, способи і засоби залучення, збереження, переробки інформації.
- основні види соціальної політики в українській і світовій практиці;
- процедуру і техніку підготовки законодавчих актів в контексті соціальної політики;
- види основних угод, які укладаються з юридичними сторонами, їх відмінності і переваги з урахування різних категорій населення.

Вміти:

- сумлінно виконувати професійні обов'язки;
- використовувати основні положення і методи соціальних, гуманітарних і економічних наук при вирішенні соціальних і професійних завдань;
- аналізувати соціально значущі проблеми і процеси;
- дотримуватися основних вимог інформаційної безпеки;
- працювати з інформацією у глобальних комп'ютерних мережах.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Загальні основи соціального реформування

Тема 1. Соціальний розвиток суспільства. Поняття соціального реформування

Поняття соціального реформування і соціального розвитку суспільства. Соціальна політика держави. Предмет курсу. Мета, завдання і значення навчального курсу. Форми і засоби впливу соціальної політики. Конституційні підстави соціальної політики. Класифікація джерел інформації щодо соціальної політики.

Література: 2, 5, 11, 13, 17.

Тема 2. Особливості управління соціально-гуманітарним розвитком суспільства

Соціальна політика як цілісна система. Структура соціальної політики, взаємозв'язок соціальної політики з іншими соціальними системами (соціологія, політологія, право, психологія, педагогіка). Об'єкт соціальної політики (соціально-демографічна характеристика). Проблеми соціального управління.

Література: 4,7,8,10,12.

Тема 3. Організаційно-правовий механізм здійснення соціальних реформ в Україні

Законодавча й нормативна база. Системоутворююче державне соціальне законодавство. Нормативні матеріали поточного характеру в соціальній політиці. Соціальна нормотворчість на регіональному та місцевому рівнях. Фінансово-кредитний механізм як інструмент утворення і використання фінансових ресурсів соціального спрямування. Використання податкових важелів і стимулів в соціальній політиці. Соціальна підтримка населення.

Література: 3, 5,6,15,16.

Змістовний модуль 2. Стратегічні засади сучасного соціального реформування

Тема 4. Стратегічні напрями здійснення соціальної політики в Україні

Концепція соціальної держави. Соціально орієнтована економіка. Діяльність держави по управлінню розвитком соціальної сфери: визначення змісту, напрямів розвитку, функціонування. Об'єкти і суб'єкти управління соціальною політикою. Рівні управління. Органи регіонального управління, конкретні соціальні проблеми.

Література: 2, 4, 5, 9, 10.

Тема 5. Соціальні реформи і суспільний вибір

Соціально-класові відносини та основні напрями їх регулювання. Сучасні проблеми етнопонаціонального розвитку суспільства. Національні процеси в українському суспільстві та проблеми їх регулювання. Сутність сімейно-шлюбних відносин та шляхи їх оптимізації. Основні пріоритети соціальної політики з регулювання сімейно-шлюбних відносин. Соціальна політика в галузі: охорони здоров'я. Міграційні процеси в Україні та проблеми їх регулювання. Шляхи подолання соціально-демографічної кризи. Молодіжна політика. Соціальна політика в галузі освіти, науки, культури, тощо.

Література: 3,4, 7, 11, 13

Тема 6. Соціальна політика України в період трансформації

Планування в соціальній політиці. Визначення планування як процесу цілепокладання, забезпеченого матеріально-технічними, фінансовими й іншими ресурсами, а також політичними і соціальними умовами. Планування соціальної політики: загальне й особливе в ринковій економіці. Роль прогнозу в плануванні соціальної політики. Стратегії реалізації соціальної політики в період трансформації

Література: 9, 12, 15, 16, 17.

**4. Структура залікового кредиту
з дисципліни «Стратегії і тактики соціальних реформ»**

денна форма навчання

Теми курсу	Кількість годин			
	Лекції	Практичн і заняття	Самостій на робота	Індивіду альна робота
Змістовий модуль 1. Загальні основи соціального реформування	5	2	17	
1. Соціальний розвиток суспільства. Поняття соціального реформування				
2. Особливості управління соціально-гуманітарним розвитком суспільства	5	2	17	
3. Організаційно-правовий механізм здійснення соціальних реформ в Україні	5	2	17	
Змістовий модуль 2. Стратегічні засади сучасного соціального реформування	5	3	16	2
4. Стратегічні напрями здійснення соціальної політики в Україні				
5. Соціальні реформи і суспільний вибір	5	2	17	2
6. Соціальна політика України в період трансформації	5	4	16	1
Всього	30	15	100	5

заочна форма навчання

Теми курсу	Кількість годин			
	Лекції	Практичн і заняття	Самостій на робота	Індивіду альна робота
Змістовий модуль 1. Загальні основи соціального реформування				
1. Соціальний розвиток суспільства. Поняття соціального реформування	1		24	
2. Особливості управління соціально-гуманітарним розвитком суспільства	1		24	
3. Організаційно-правовий механізм здійснення соціальних реформ в Україні		1	24	
Змістовий модуль 2. Стратегічні засади сучасного соціального реформування				
4. Стратегічні напрями здійснення соціальної політики в Україні	1		24	
5. Соціальні реформи і суспільний вибір	1		24	
6. Соціальна політика України в період трансформації		1	24	
Всього	4	2	144	-

5. Тематика практичних занять

Практичне заняття №1. Соціальний розвиток суспільства. Поняття соціального реформування

1. Поняття соціального реформування і соціального розвитку суспільства.
  2. Соціальна політика держави.
  3. Предмет курсу.
  4. Мета, завдання і значення навчального курсу.
  5. Форми і засоби впливу соціальної політики.
  6. Конституційні підстави соціальної політики.
  7. Класифікація джерел інформації щодо соціальної політики.
- Література: 2, 5, 11, 13, 17.

Практичне заняття №2. Особливості управління соціально-гуманітарним розвитком суспільства

1. Соціальна політика як цілісна система.
  2. Структура соціальної політики.
  3. Взаємозв'язок соціальної політики з іншими соціальними системами (соціологія, політологія, право, психологія, педагогіка).
  4. Об'єкт соціальної політики (соціально-демографічна характеристика).
  5. Проблеми соціального управління.
- Література: 4,7,8,10,12.

Практичне заняття №3. Організаційно-правовий механізм здійснення соціальних реформ в Україні

1. Законодавча й нормативна база.
  2. Системоутворююче державне соціальне законодавство.
  3. Нормативні матеріали поточного характеру в соціальній політиці.
  4. Соціальна нормотворчість на регіональному та місцевому рівнях.
  5. Фінансово-кредитний механізм як інструмент утворення і використання фінансових ресурсів соціального спрямування.
  6. Використання податкових важелів і стимулів в соціальній політиці.
  7. Адміністративні рішення додаткової соціальної підтримки населення.
  8. Політичні методи лобювання рішень в соціальній політиці, організація громадської думки.
- Література: 3, 5,6,15,16.

Практичне заняття №4. Стратегічні напрями здійснення соціальної політики в Україні

1. Концепція соціальної держави.
  2. Соціально орієнтована економіка.
  3. Діяльність держави по управлінню розвитком соціальної сфери: визначення змісту, напрямів розвитку, функціонування.
  4. Об'єкти і суб'єкти управління соціальною політикою.
  5. Рівні управління. Виконавчі органи управління соціальною політикою на регіональному рівні.
  6. Інформаційні системи: соціальне відтворення населення, потенціал соціальної сфери, органи регіонального управління, конкретні соціальні проблеми.
- Література: 2, 4, 5, 9, 10.

Практичне заняття № 5. Соціальні реформи і суспільний вибір

1. Соціально-класові відносини та основні напрями їх регулювання.
2. Сучасні проблеми етнонаціонального розвитку суспільства. Національні процеси в українському суспільстві та проблеми їх регулювання.

3.Сутність сімейно-шлюбних відносин та шляхи їх оптимізації. Основні пріоритети соціальної політики з регулювання сімейно-шлюбних відносин.

4.Соціальна політика в галузі: охорони здоров'я.

5.Міграційні процеси в Україні та проблеми їх регулювання.

6.Шляхи подолання соціально-демографічної кризи. Молодіжна політика.

7.Соціальна політика в галузі освіти, науки, культури, тощо.

Література: 3,4, 7, 11, 13

Практичне заняття №6. Соціальна політика України в період трансформації

1.Планування в соціальній політиці.

2.Визначення планування як процесу цілепокладання, забезпеченого матеріально-технічними, фінансовими й іншими ресурсами, а також політичними і соціальними умовами.

3.Планування соціальної політики: загальне й особливе в ринковій економіці. Роль прогнозу в плануванні соціальної політики.

4.Стратегії реалізації соціальної політики в період трансформації

Література: 9, 12, 15, 16, 17.

6. Комплексне практичне індивідуальне завдання

Комплексне практичне індивідуальна заняття з дисципліни «Стратегії і тактики соціальних реформ» виконується самостійно кожним студентом у вигляді написання реферату. Метою виконання комплексного практичного індивідуального завдання є глибоке закріплення студентом теорії та практики щодо стратегій і тактик здійснення реформ в соціальному середовищі сучасної України.

Комплексне практичне індивідуальне завдання охоплює усі основні теми дисципліни «Стратегії і тактики соціальних реформ». При виконанні роботи студент повинен окрім теоретичної її частини навести матеріали з практики, конкретні приклади, фактичні дані щодо використання чинного законодавства щодо теорії управління реформами і соціальних системах. Комплексне практичне індивідуальне завдання оформлюється відповідно до встановлених вимог.

Варіанти КПЗ з дисципліни «Стратегії і тактики соціальних реформ»

1. Зміст періодизації парадигми реформування соціальних систем.
2. Реформи соціальних систем: наука чи мистецтво.
3. Поняття та ознаки реформи соціальних систем.
4. Види реформування соціальних систем.
5. Роль механізму соціального управління у реформуванні.
6. Розкрийте зв'язок між реформуванням соціальних систем і процедурними засадами управління.
7. Розкрийте зміст „ланцюга реформ соціальних систем”: необхідність – потреба – інтерес – мотив – мета – свобода.
8. Основні підходи до формування критеріїв реформування соціальних систем.
9. Поняття та зміст показників безпеки соціальних систем.
10. Мета та зміст використання методу моделювання реформ у суспільстві.
11. Концептуальні основи управління рівнем безпеки у процесах реформування соціальних систем.
12. Принципи дії механізмів реформування соціальних систем.
13. Роль науки в процесах реформування соціальних систем.
14. Загальна модель реформування соціальних систем.
15. Класифікація систем реформування.
16. Принципи функціонування соціальних систем в умовах реформування.
17. Співвідношення права і моралі при здійсненні соціальних реформ.
18. Поняття та зміст стратегічних основ реформування соціальних систем.
19. Ризики в соціальному реформуванні.
20. Організація і планування соціальних реформ.
21. Складові управління ризиком в соціальній системі.
22. Міжнародний досвід забезпечення реформування соціальних систем.
23. Пріоритети стратегії забезпечення реформування соціальної системи України.
24. Стратегія і тактика проведення соціальних реформ в державі.

7. Самостійна робота студентів (96 год.)

Метою виконання самостійної роботи є глибоке вивчення міжнародних стандартів (забезпечення) безпеки підприємства. Виконання самостійної роботи необхідно починати з вивчення відповідних розділів підручників, навчальних посібників, наукових джерел тощо, що наведені у переліку рекомендованої літератури, а також додаткової літератури і практичних матеріалів, які студент повинен знайти і опрацювати самостійно.

Тематика самостійної роботи студентів

1. Механізм гарантування реформи соціальних систем.
2. Соціально-економічна безпека у ринкових умовах.
3. Реформи соціальних систем держави, суб'єктів господарювання, населення.
4. Система гарантування соціальних реформ.

5. Формування інституційної системи українського суспільства та безпеки соціальних систем.
6. Реформи соціальних систем України в регіональному вимірі: чинники, загрози, проблеми збалансованого розвитку продуктивних сил регіонів.
7. Формування механізму безпеки соціальних систем України.
8. Реалізація соціального механізму економічного реформування на сучасному етапі суспільного розвитку.
9. Соціальна політика як засіб гарантування реалізації соціального механізму економічного реформування.
10. Стратегічні напрямки реформування соціальної сфери.
11. Механізм соціалізації інвестиційних процесів в економіці.
12. Інституціональні критерії інноваційної складової безпеки соціальних систем України.
13. Глобалізація як фактор функціонування соціальних систем.
14. Проблеми реформування системи соціального захисту.
15. Пріоритети стратегії реформування соціальних систем України.

8. Тренінг з дисципліни (4 год.)

Тема тренінгу: Моделі і механізми соціальної політики

Мета: прищеплення та розвиток навичок і вмінь самостійної роботи над науковою літературою, аналітичного мислення, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення теоретичних знань з дисципліни та їх застосування на практиці.

Завдання: розглянути напрямки еволюції соціальної політики, дати характеристику моделей соціальної політики, ознайомитися із соціальним законодавством України, дослідити політичні методи соціальної роботи.

Підготувати презентацію (відповідно до завдань)

9. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни “Стратегії і тактики соціальних реформ” використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- стандартизовані тести;
- поточне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- оцінювання результатів КППЗ;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- ректорська контрольна робота;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

10. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни “Стратегії і тактики соціальних реформ” визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2 (ректорська контрольна робота)	Заліковий модуль 3 (підсумкова оцінка за КПЗ, враховуючи поточне опитування)
30%	40%	30%

Шкала оцінювання:

За шкалою ТНЕУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1.	Електронний варіант лекцій	1 - 6

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

- Бова А. Соціальний капітал к Україні: досвід емпіричного [Електронний ресурс] / А. Бова. – Режим доступу : <http://soskin.info/ea/2003/5/20030517.html>
- Вольська О. Трансформація механізмів державного управління соціальним розвитком / О. Вольська // Публічне управління. – 2013. - № 1. – С. 30-34. – режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2013-1/doc/1/05.pdf>
- Гриненко А. М. Соціальна політика : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципл. [Електронний ресурс] / А.М. Гриненко. – К. : КНЕУ, 2003. – 309 с. – Режим доступу : <http://ubooks.com.ua/books/000163/inx22.php>
- Грішнова О.А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки / О.А. Грішнова. – К : Знання, 2001. – 254 с.
- Державна соціальна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року [Електронний ресурс] : Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2017р. № 273. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273-2018-%D0%BF>
- Слагін В.П. Управління соціальним і гуманітарним розвитком : опорн. консп. лекцій. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2008. – 96 с.
- Забезпечення якості життя [Електронний ресурс]. – Режим доступу old.niss.gov.ua/book/Bila_kniga
- Конституція України [Електронний ресурс] : Із змінами, внесеними згідно із Законами № 2222-IV від 08.12.2004, ВВР, 2005, № 2, ст.44 № 2952-VI від 01.02.2011, ВВР, 2011, № 10, ст.68 , № 586-VII від 19.09.2013, ВВР, 2014, № 11, ст.142, № 742-VII від 21.02.2014, ВВР,

- 2014, № 11, ст.143, № 1401-VIII від 02.06.2016, ВВР, 2016, № 28, ст.532. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
9. Механізми забезпечення соціальної безпеки на рівні регіону: практика реалізації: монографія / В. Г. Бульба, С. О. Горбунова-Рубан, А. В. Меляков [та інш.] ; за ред. В.Г. Бульби, А. В. Мелякова. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2010. – 444 с.
  10. Основи соціальної роботи : навч. посіб. / Укладачі С.О. Горбунова, В.Г. Бульба, О.В. Кулініч та інш. – Х. : Вид-во „Магістр”, 2008. – 204 с.
  11. Реалізація державної соціальної політики сталого розвитку регіону органами публічної влади України : моногр. / [Л. О. Белова, Д. В. Карамішев, Л. В. Набока та ін.] ; за заг. ред. д.держ.упр., проф. Д.В. Карамішева, к.держ.упр., доц. Л. В. Набока. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2016.
  12. Сичова В.В. Інститут політичної опозиції в системі державного управління: європейський вимір : монографія / В. В. Сичова. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2010. – Р. 4.3. 38. Скуратівський В. А. Основи соціальної політики : навч. посіб. / В.А. Скуратівський, О.М. Палій, Е.М. Лібанова. – К., 2003.
  13. Соціальна політика регіону : [монографія] / В.В. Говоруха, В.Г. Бульба, С.О. Горбунова-Рубан та ін. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2006.
  14. Соціальний розвиток / В. П. Трощинський, В. А. Скуратівський, О. М. Петрос // Енциклопедія державного управління [Текст] : у 8 т. / наук.-ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.]. Національна академія державного управління при Президентові України. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 1 : Теорія державного управління / наук.-ред. кол. : В. М. Князев (співголова), І. В. Розпутенко (співголова) [та ін.]. – 2011. – С. 579-582.
  15. Соціальний розвиток / Л.В. Курносенко // Енциклопедія державного управління [Текст] : у 8 т. / наук.-ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.]. Національна академія державного управління при Президентові України. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 4 : Галузеве управління / наук.-ред. колегія : М.М. Іжа (співголова), В.Г.Бодров (співголова) та ін. - Одеський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. 2011. – С. 593-594.
  16. Соціальний розвиток / О.Ю. Бобровська, І.В. Шумік // Енциклопедія державного управління [Текст] : у 8 т. / наук.-ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.]. Національна академія державного управління при Президентові України. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 8 : Публічне врядування / наук.ред.колегія : В. С. Загорський (голова), С.О. Телешун (співголова) та ін. - Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. - Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. С. 544-546.
  17. Соціогуманітарні виміри державної політики: навч. посіб. / В. П. Трощинський, П. К. Ситнік, В. А. Скуратівський та ін. / за ред. В. П. Трощинського. – К. : Вид-во НАДУ, 2007.
  46. Суспільний розвиток та соціально-гуманітарна політика держави : навч. посіб. / О.М. Руденко, Л.М. Усаченко, Д.В. Вітер, М.В. Канавець. – К. : “НВП “Інтерсервіс”, 2013. – 168с